

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

Харків
2022

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Plavchan P.	405
International Higher Education Policy of the Member States of the European Union	
Плавчан П., Затько Й., Омельченко С.	411
Сучасний університет: місії, функції, академічні цінності та тенденції подальшого розвитку	
Ronomarova N.	415
The Future Teachers' Training Concept: Methodical Aspect	
Попова О. В., Жуков В. П.	418
Сутнісно-змістова характеристика емпатійно-партисипативної підготовки майбутнього вчителя	
Починкова М. М.	422
Роль знань у процесі формування критичного мислення майбутніх фахівців у ЗВО	
Ревенко І. В., Усиченко О. В.	425
Інформаційно-комунікаційне середовище як фактор підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти	
Рогова Т. В.	428
Командна робота педагогічного колективу як запорука розвитку учасників освітнього процесу	
Романенко Н. П.	432
Диференційоване навчання як засіб задоволення навчальних потреб учнів початкової школи	
Рябовол Л. Т.	435
Методика викладання юридичних дисциплін у закладах вищої освіти: мета, завдання, зміст	
Ситнікова О. В.	438
До питання формування у майбутніх бакалаврів філології компетентності міжкультурної взаємодії	
Сімакова С. І.	442
Проблема готовності майбутніх фахівців музичного мистецтва до професійного самовдосконалення	
Сутановська В. О.	445
Ступінь наукової розробки проблеми формування навичок soft skills у здобувачів вищої педагогічної освіти	
Трубавіна І. М.	449
Зміст підготовки майбутніх офіцерів національної гвардії до військово-соціальної роботи	
Хромченко О. В.	452
Активізація самостійної роботи студентів засобами методу проєктів	
Цалапова О. М.	455
Проєктування як форма активізації практичної діяльності в контексті національно-патріотичного виховання	

виступають підґрунтям у формуванні критичного мислення майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 21.02.2022 р.).
2. Починкова М. М. Система формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки : монографія. Київ : Талком, 2020. 472 с.
3. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії) : [посібник для вчителя]. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
4. Anderson L., Krathwohl D. A taxonomy for learning, teaching and assessing: a revision of Blooms taxonomy of educational objectives. Addison Wesley Longman, Ink. New York : NY, 2001. 154 p.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ФАКТОР ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Ревенко І. В.

кандидатка педагогічних наук, доцентка

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Усиченко О. В.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Стаття присвячена проблемі створення інформаційно-комунікаційного середовища як фактора підвищення ефективності та якості підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Здійснено аналіз ключових понять «інформаційне середовище», «інформаційно-освітнє середовище». Визначено суть та складові інформаційно-комунікаційного середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційне середовище, інформаційно-комунікаційне середовище, здобувачі професійної освіти.

The article is devoted to the problem of creation an information and communication environment as a factor in improving the efficiency and quality of training of applicants for professional (professional and technical) education. The analysis of key concepts «information environment», «information-educational environment» is carried out. The essence and components of the information and communication environment of professional (professional and technical) education institutions are determined.

Key words: *information technologies, information environment, information and communication environment, applicants for professional education.*

Сучасний науково-технічний прогрес характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які проникають у всі сфери діяльності. В умовах інформатизації суспільства актуальності набуває проблема впровадження сучасних інформаційних технологій в освітню практику, що розглядається як один з перспективних напрямів розвитку та модернізації професійної освіти, оскільки використання можливостей програмних засобів та Інтернету забезпечують підвищення ефективності й якості підготовки здобувачів освіти, надають освітньому процесу інноваційного характеру. Застосування інформаційних технологій в освітньому процесі дає можливість покращити та урізноманітнити виклад навчального матеріалу, зробити його більш цікавим для сприйняття, забезпечити контроль знань, отримати швидкий зворотній зв'язок, налагодити активне спілкування та взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Виникнення інформаційного суспільства зумовлено інформаційною революцією, яка відбулася наприкінці минулого століття. Її ознаками стали комп'ютеризація різних сфер діяльності, популяризація глобальної інформаційної мережі, створення світового інформаційного простору. Згодом набувають поширення поняття «інформаційне середовище», «інформаційно-комунікаційне середовище», причому в дискурсі не тільки фахівців інформаційно-комунікаційної галузі, але і представників політики й економіки, і асоціюється з розвитком комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та інформаційних технологій [5].

У сучасній психолого-педагогічній науці широко використовується поняття «інформаційно-комунікаційне середовище», визначення суті якого вимагає розкриття феноменологічних особливостей його родових понять «інформаційне середовище», «інформаційно-освітнє середовище».

За визначенням Е. Семенюк, інформаційне середовище, що створюється засобами інформаційно-комунікаційних технологій, виступає складовою освітнього середовища і являє собою складне багатоаспектне явище, що акумулює в собі результати всіх інформаційно-знанневих і комунікаційних потоків, на перетині яких знаходиться людина [6].

На нашу думку, досить влучне визначення поняття «інформаційне середовище» надає Д. Гагаріна, яка тлумачить його як певну інфраструктуру всередині закладу вищої освіти, що заснована на використанні можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і припускає стійке функціонування й орієнтовану на досягнення нових освітніх результатів [1].

Наведені дефініції розкривають сутнісні характеристики інформаційного середовища у структурі освітнього закладу.

Оскільки інформаційне середовище закладу освіти орієнтоване не тільки на досягнення мети навчання, адже його сфера функціонування охоплює будь-яку сферу діяльності, вважаємо більш вдалим застосування терміну «інформаційно-освітнє середовище».

У науковій літературі [2; 3; 7; 8 та ін.] інформаційно-освітнє середовище розглядається як: сукупність компонентів, які забезпечують системну інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес; системно

організовану сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, нерозривно пов'язану з людиною як суб'єктом освіти; сукупність різних підсистем (інформаційних, технічних, навчально-методичних), що направлено забезпечують навчальний процес, а також учасників освітнього процесу; частина, підпростір інформаційного простору, який ситуативно використовує конкретний користувач для вирішення освітніх задач.

Комунікаційний аспект інформаційно-освітнього середовища розкривається через здійснення соціально-комунікаційних процесів, під час яких сучасні методи і засоби збору, накопичення й переробки інформаційних даних стають дієвим способом налагодження інформаційно-комунікаційних зв'язків у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців [8].

Як зазначають науковці [3; 4], інформаційно-комунікаційне освітнє середовище закладів вищої освіти є засобом комунікації для процесів «викладання-навчання», що дає можливість здобувачам освіти сприймати знання у формі навчального контенту та навчальних завдань.

Проведений аналіз ключових понять дає підстави констатувати, що інформаційно-комунікаційне середовище закладів професійної (професійно-технічної) освіти слід розглядати як цілісний системно організований освітній простір, що поєднує сукупність інформаційного, організаційного, методичного, технічного та програмного забезпечення і сприяє виникненню й розвитку інформаційно-педагогічної взаємодії між суб'єктами освітнього процесу.

В інформаційно-комунікаційному середовищі виділяють декілька рівнів [7]:

- інформаційно-комунікаційне освітнє середовище навчального закладу, що включає всі інформаційні, програмні ресурси і засоби комунікації;
- предметне інформаційно-комунікаційне середовище, спрямоване на викладання певних навчальних дисциплін;
- індивідуальне інформаційно-комунікаційне середовище, що створюється кожним суб'єктом навчання в процесі педагогічної взаємодії в інформаційно-комунікаційних освітніх середовищах попередніх рівнів.

У середовищі сучасного освітнього закладу використовують такі джерела передачі інформації, як електронні бази даних та інформаційно-довідкові системи, електронні підручники й енциклопедії, інформаційні сайти. Інструментами освітньої діяльності можуть виступати комп'ютерні тренажери, контролюючі програми, а засобами комунікацій – електронна пошта, месенджери, соціальні мережі тощо.

На цій підставі можна визначити структуру інформаційно-комунікаційного середовища, яку складають ресурси, необхідні для його функціонування та розвитку: технічні (комп'ютерні класи, мультимедійні пристрої, програмне обладнання); технологічні (комунікаційні платформи, технології дистанційного навчання, доступ до мережі Інтернет, розробки лабораторій ІКТ); навчально-методичні (електронні підручники, електронний бібліотечний фонд тощо); інформаційно-організаційні (веб-сайти начального закладу та його структурних підрозділів); кадрові (інформаційно-комунікаційна компетентність викладачів).

Отже, створення інформаційно-комунікаційного середовища передбачає застосування інформаційних та автоматизованих систем, комунікаційних, мультимедійних, мережевих технологій, що забезпечує підвищення ефективності

та якості підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти. Результативність функціонування інформаційно-комунікаційного середовища визначається свідомою й активною позицією суб'єктів освітнього процесу, компетентністю викладача, його здатністю до інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Гагарина Д. А. Высокоразвитая информационно-образовательная среда вуза как средство формирования гуманитарной составляющей высшего профессионального образования (на примере курса отечественной истории) : дис. ... канд. пед. наук. Пермь, 2009, 235 с.
2. Гуревич Р. С., Гордійчук Г. Б., Коношевський Л. Л. та ін. Освітнє середовище для підготовки майбутніх педагогів засобами ІКТ. Вінниця, 2011. 348 с.
3. Жежнич П. Освітнє комунікаційне середовище в інформаційному просторі ВНЗ. *Інформація, комунікація, суспільство 2016*: матеріали 5-ї Міжнар. наук. конф. ICS-2016. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. С. 68–69.
4. Камишин В., Стрижак О., Величко В. Інформаційні технології формування сучасних систем знань як основа інноваційного розвитку освіти. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2015. № 2. С. 22–28.
5. Клименко О. Ф., Головкин Н. Р., Шарипов О. Д. Информатика та комп. техніка: навч.-метод. посібник. К. : КНЕУ, 2002. 534 с.
6. Семенюк Э. П. Информатизация общества, культура, личность. *Научно-техническая информация. Серия 1. Организация и методика информационной работы*. 1993. № 1. С. 6–14.
7. Соколюк О. М. Особливості формування інформаційно-комунікаційного середовища навчання фізики. *Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2016. Вип. 9 (1). С. 166–172.
8. Ярошинська О. Створення інформаційно-комунікаційного середовища в контексті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2014. Вип. 29 (3). С. 248–261.

КОМАНДНА РОБОТА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Рогова Т. В.

докторка педагогічних наук, професорка
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті схарактеризовано командну роботу як ефективний спосіб взаємодії членів педагогічного колективу. Акцентовано увагу на чинниках формування ефективної команди: високий рівень організаційної культури, сформованість комунікативних умінь і соціального інтелекту її членів, реалізація і